

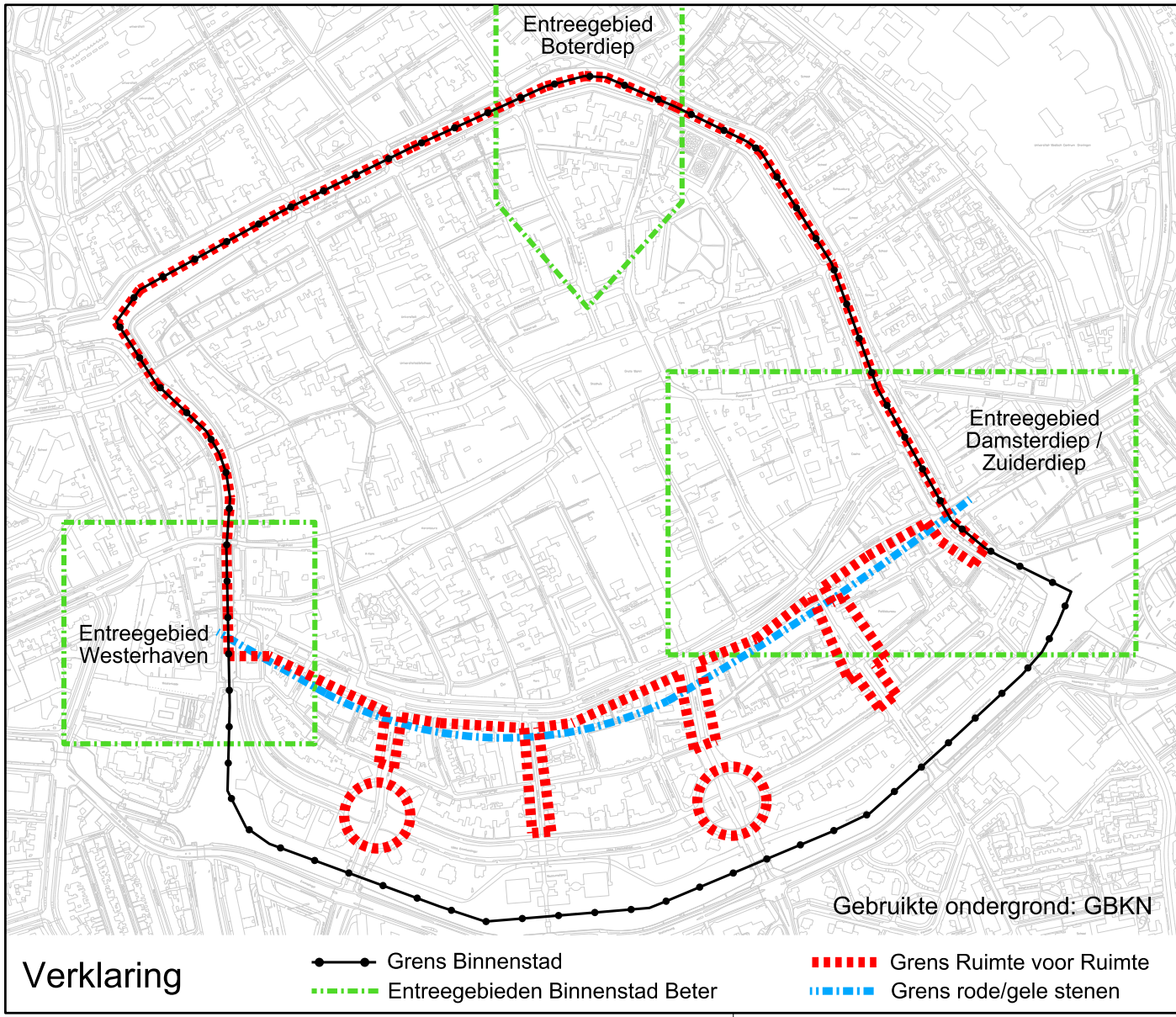
Fotograaf: Christian Richters

Maart 2011

basisdocument Ruimte voor Ruimte

Inhoudsopgave

Wat:	pagina:
Grenzen Ruimte voor Ruimte	4
Inleiding	5
Leeswijzer	7
1. Ontwikkeling & uitvoering	8
<i>Hoe het begon – een ‘gevarieerde’ binnenstad</i>	8
<i>Ruimte voor Ruimte – een eerste begin</i>	9
<i>Voorbeeldproject Poelestraat en Peperstraat</i>	10
<i>Masterplan Ruimte voor Ruimte</i>	11
<i>Binnenstad Beter – een breder verband en (nog) meer samenhang</i>	13
<i>Handboek Ruimte voor Ruimte</i>	15
2. Aanpassing & herijking	16
<i>Aanpassingen op het Handboek</i>	16
<i>Ruimte voor Ruimte+, een herijking van het Handboek</i>	16
<i>De binnenstad: huiskamer van onze stad</i>	17
<i>Thermometer beheer Binnenstad</i>	17
<i>Hart in de Stad</i>	18
<i>Aanpassingen reclamenota’s</i>	18
<i>Binnenstad Beter II</i>	18
<i>Evaluatie proef uitstallingenbeleid</i>	18
<i>Project Stadsfiets</i>	19
3. Opnieuw een brede heroverweging?	20
<i>Binnenstad.nu</i>	20
<i>Herijking terrasbeleid</i>	20
<i>Opruwen ABC-klinker en een aangepaste steen</i>	21
<i>Bomen in de Binnenstad</i>	21
<i>Overige recente veranderingen in de Binnenstad</i>	21
Slotwoord	23

Inleiding

Het is al ruim 20 jaar geleden dat een start is gemaakt met een nieuwe 'totaalaanpak' voor de binnenstad. Het plan waarin die aanpak is geformuleerd, werd *Ruimte voor Ruimte* genoemd. Het is een integrale visie op de inrichting, het gebruik en het beheer van het gebied binnen de diepenring.

In de afgelopen 20 jaar hebben zich allerlei ontwikkelingen voorgedaan. Het aantal bezoekers is verveelvoudigd, net als het aantal fietsen en terrassen; er is sprake van bouw van het Forum en aanleg van een tram. Dat maakt de vraag actueel of *Ruimte voor Ruimte* nog wel 'van deze tijd' is.

Omdat er binnen en buiten de raad van Groningen herhaaldelijk vragen worden gesteld over *Ruimte voor Ruimte*, is voorliggend basisdocument opgesteld. Daarin wordt zo feitelijk mogelijk weergegeven wat het plan behelst en hoe het zich heeft ontwikkeld.

Groningen was indertijd uniek met zijn totaalaanpak van de openbare ruimte. De integrale benadering vanuit diverse disciplines was nieuw en zorgde voor een intern-gemeentelijke cultuuromslag. Afdelingen die in het verleden los van elkaar opereerden werden nu 'gedwongen' samen te werken. Veel andere steden zijn in Groningen op bezoek geweest om te kijken hoe we het hier hadden gedaan.

In de loop der jaren zijn vooral op het gebied van regelgeving – soms formeel en soms in de praktijk – wijzigingen ingevoerd of raakten ongeschreven regels in gebruik. Daarmee veranderde de 'inhoud' van *Ruimte voor Ruimte*.

Leeswijzer

Het basisdocument is grofweg opgedeeld in drie (tijd)blokken:

1. Ontwikkeling en uitvoering: de periode waarin Ruimte voor Ruimte tot stand is gekomen en tot uitvoering is gebracht;
2. Aanpassing en herijking: de periode van aanpassingen met als hoofdonderdeel de herijking genaamd Ruimte voor Ruimte+ ;
3. Huidige situatie: een beschrijving van de meeste recente ontwikkelingen, vanaf de vaststelling van de laatste binnenstadsvisie Binnenstad.nu.

De tekst is gebaseerd op historische documentatie rondom het project. Waar nodig, is er in de tekst aandacht voor beleid dat gerelateerd is aan 'Ruimte voor Ruimte'.

1. Ontwikkeling en uitvoering

Hoe het begon – een 'gevarieerde' binnenstad

De binnenstad van Groningen had eind jaren tachtig een ander aanzien dan nu. Het straatbeeld was sterk verkeerskundig bepaald, vele verkeersborden, paaltjes, fietsklemmen, lichtmasten, alles in verschillende variaties. Ook na het Verkeerscirculatieplan (1977) was de auto nog dominant aanwezig in de binnenstad, zowel rijdend als geparkeerd. Elke gebruiker had een eigen plaveisel en in iedere straat trof je een andere inrichting aan. De ruimte werd verder gebruikt voor opslag van afval en het plaatsen van reclame en uitstallingen. Het aanzien van de openbare ruimte was in die tijd duidelijk het resultaat van een sterk groeiende verzameling van wensen met een gebrek aan regie en afstemming. Ondernemers hadden tegelijkertijd te kampen met een teruglopend aantal bezoekers. Het winkelbestand was kwijnend. En vanuit de gemeente ging er te weinig aandacht uit naar beheer en onderhoud.

Geleidelijk ontstond bij het gemeentebestuur het besef dat, om het tij van versnippering en verrommeling te keren, de kwaliteit van de inrichting van de open ruimten in de binnenstad omhoog moest. In het Structuurplan Groningen 1987 kwam dat tot uiting door aandacht te vragen voor de kwaliteit van inrichting en beheer van de openbare ruimte. In die beginfase werd intern gemeentelijk ondermeer gesproken over een *Operatie Opwaardering Open Ruimte Binnenstad*. Er werd voorgesteld te komen tot een 'handboek' waarin een concreet overzicht moest worden gegeven van alle te nemen maatregelen. Een zogenaamd *Handboek – Open Ruimte – Binnenstad*.

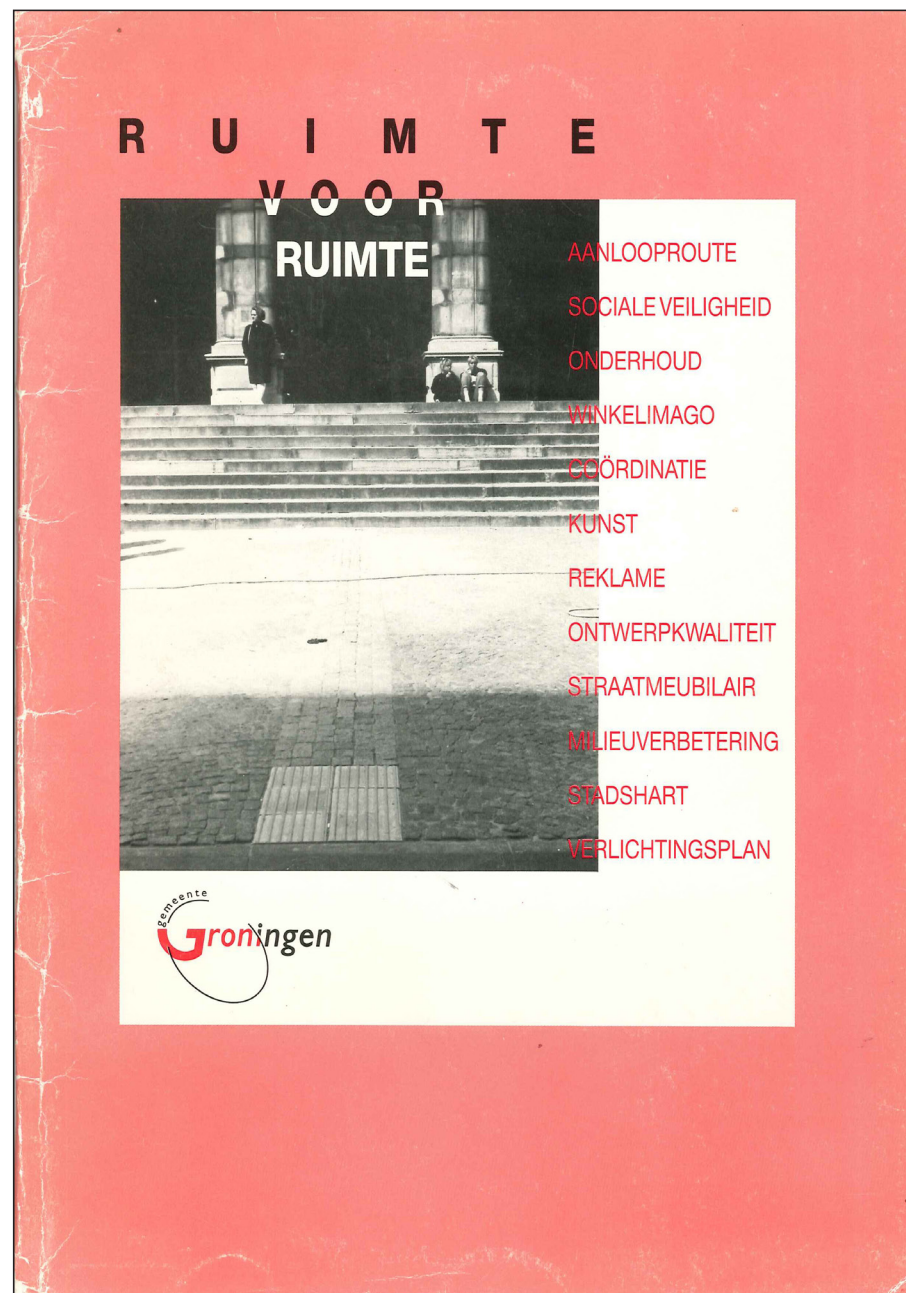

Ruimte voor Ruimte – een eerste begin

Het Structuurplan uit 1987 kreeg een vervolg met het opstellen van een Plan van Aanpak voor de Binnenstad. Volgend op het eerste concept daarvan in 1988 verscheen eind dat jaar de nota 'Ruimte voor Ruimte'. Een voorstel tot kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte in de Groninger binnenstad. Enerzijds gericht op een spoedige facelift voor de gehele binnenstad, anderzijds op het ontwikkelen van een 'masterplan' waarin de gewenste inrichtingskwaliteit van de verschillende delen van de binnenstad is aangegeven. Gevolgd door een meer concrete planvorming per straat of plein. Met Ruimte voor Ruimte werd ingezet op herverdeling van de beperkte ruimte. Minder geparkeerde auto's en meer ruimte voor de voetganger en de fiets in een eenduidig en overzichtelijk straatbeeld. De toekomstige inrichting moest verder sociaal veilig en goed toegankelijk zijn, maar ook goed te onderhouden en niet gevoelig voor vandalisme en vervuiling. En de materialisatie moest bij Groningen passen, diende jaren mee te gaan en eenheid en kwaliteit uit te stralen. Een ander uitgangspunt was dat alles mogelijk moet zijn in de binnenstad. Ruimte voor de markt, ruimte voor de kermis, ruimte voor evenementen etc.

Met het vaststellen van 'Ruimte voor Ruimte' stelde de gemeenteraad in december 1988 een eerste uitvoeringskrediet beschikbaar. Het geld werd besteed aan het voorkomen en bestrijden van vervuiling, graffiti en vandalisme, het wegwerken van onderhoudsachterstanden en de restauratie van monumenten. Deze plannen hoefden niet te wachten op het Masterplan, omdat ze nauwelijks veranderingen van inrichting van de openbare ruimte tot gevolg hadden. Voor het vervaardigen van dat Masterplan werd in het najaar van 1989 opdracht gegeven aan Mecanoo architecten uit Delft. Het bureau werkte daarbij samen met de gemeentelijke dienst RO en PVK Adviesgroep, een bureau dat de projectleiding verzorgde.

De hoofdlijnen van de nota 'Ruimte voor Ruimte' waren vervolgens ook terug te lezen in de eindversie van het Plan van Aanpak voor de Binnenstad.

Voorbeeldproject Poelestraat en Peperstraat

Tijdens het maken van het Masterplan met bijbehorend Handboek werd besloten om gelijk alvast geld te besteden aan een voorbeeld(her)inrichting. In maart 1990 werd, bij wijze van experiment, gestart met herbestratingwerkzaamheden in de Poelestraat en Peperstraat. Dit gebeurde op basis van de uitgangspunten van het Masterplan van Mecanoo in wording. Het idee was dat beide straten een voorbeeldfunctie konden vervullen voor de rest van de binnenstad. Na een brede afweging werd gekozen voor een vierkante steen met patina effect van Hollandse makelij. Maar de gelegde stenen bleken niet te voldoen. Er werden diverse gebreken geconstateerd bij oplevering en dit bracht de nodige ergernis teweeg onder ondernemers, omwonenden en winkelend publiek. Het bedrijf dat de realisatie op zich had genomen bleek de afgesproken kwaliteit niet te kunnen leveren en garanderen.

Voor de inrichting van de binnenstad werd een andere werkwijze ingevoerd dan tot dan toe gebruikelijk. Niet alleen ging het om nieuwe kleuren en materialen en een ander gebruik, maar ook om nieuwe technische constructies en nieuw straatmeubilair. Het maakte de opgave lastiger en het was daardoor wennen voor zowel gemeentelijke diensten als aannemers.

Omdat de steen niet voldeed volgde een keuzeproces met veel discussie. Dit leverde uiteindelijk de bekende gele steen van Duits fabrikaat op: de ABC-klinker. De vierkante stenen gingen eruit, de gele er in. Wat de herinrichting zo lastig maakte bleek ook uit een latere inventarisatie naar knelpunten (1994): aan de gele stenen en hun ondergrond werden een groot aantal, deels tegenstrijdige, eisen gesteld: beloopbaar, rijdbaar, bezitbaar, mooi zijn, mooi blijven, bestand tegen beschadigingen, schoon te houden, bescherming kabels en leidingen, toegang tot kabels en leidingen, maakbaar (in aanleg) en makkelijk te herstellen c.q. te vervangen.

Fotograaf: Christian Richters

Masterplan Ruimte voor Ruimte

De eerste concrete projecten werden zichtbaar. Ondertussen ging Mecanoo verder aan het werk met ondermeer een inventarisatie van de ruimtelijke karakteristieken van straten en pleinen. Hierbij was het streven de binnenstad niet te zien als een aantal individuele straten maar als één samenhangend en goed herkenbaar kernwinkelgebied, alles binnen de diepenring. Vroeger was de stad zo opgebouwd dat het heldere lijnen waren, rustige doorgaande straten. Door te kiezen voor één of een beperkt aantal materialen ontstaat samenhang.

Dit resulteerde uiteindelijk in 1991 in een concept Masterplan en een concept Handboek Ruimte voor Ruimte waarin het Masterplan is vertaald in een werkwijze.

In het najaar van dat jaar stelde de raad een aangepaste versie van het concept Masterplan vast, een soort korte versie op hoofdlijnen.

Hoofduitgangspunten uit dit Masterplan zijn:

- 1. De kwaliteit van de openbare ruimte wordt bepaald door een goed ontwerp;**
- 2. De kwaliteit wordt daarnaast bepaald door goed onderhoud van de openbare ruimte en spelregels voor gebruik.**

Het Masterplan ging hierbij uit van vier verschillende soorten openbare ruimte (4 typen binnenstad):

de beheerste stad: gericht op een herkenbare samenhang van het stratennetwerk met een bijbehorende eenvoudige en rustige inrichting met mooie materialen.

de karakteristieke stad: gericht op die plekken die het beeld van de stad bepalen en waarvoor aparte ontwerpgegevens zijn geformuleerd (denk aan Vismarkt en Gedempte Zuiderdiep)

de verscholen stad: gericht op behoud van in zichzelf gekeerde plekken, zoals hofjes, pleintjes en tuinen.

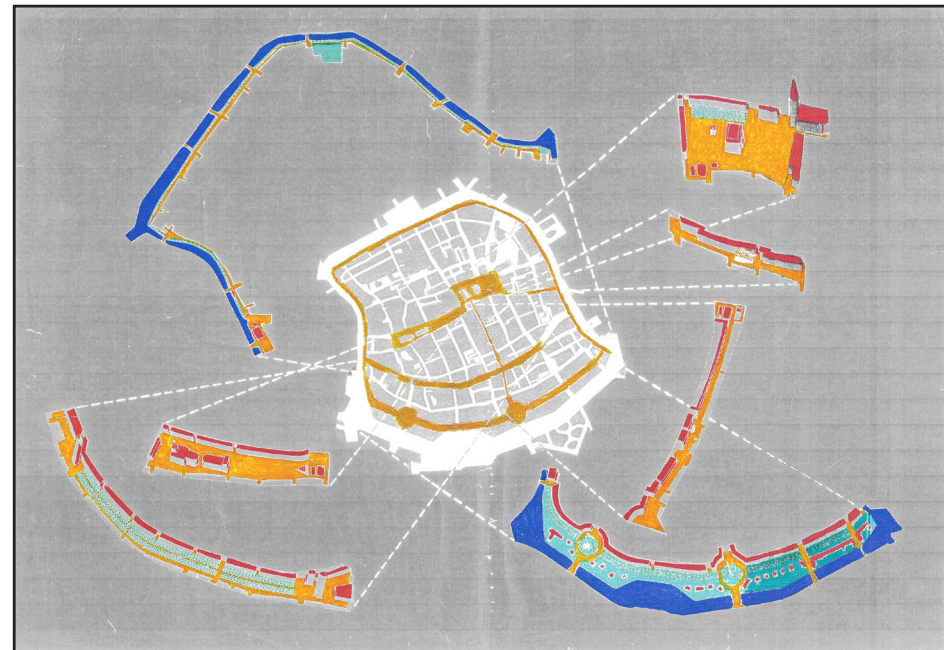
de expressieve stad: daar waar de stad haar vitaliteit en levendigheid naar alle kanten uitstraalt, zoals de Grote Markt en Vismarkt, vragen de vele vormen van gebruik om afstemming in de inrichting van de ruimte.

Voor de inrichting van de (beheerste) stad werden drie principiële voorwaarden gesteld:

1. Het plan heeft alleen waarde als de voorstellen integraal worden uitgevoerd;
2. Het gezamenlijk belang gaat bij de vormgeving en het beheer van de openbare ruimte boven individuele en deelbelangen;
3. Voetgangers en fietsers hebben prioriteit in de binnenstad.

Prioriteit voor voetgangers

Impliciet, en daardoor niet als concrete maatregel vernoemd, is dat ruimte voor voetgangers goed bruikbaar moet zijn voor alle doelgroepen. Besloten werd daarom de gevellijn als dé natuurlijke gidslijn te nemen voor visueel gehandicapten in de binnenstad. Die keuze is cruciaal geweest voor het overig gebruik van het trottoir.

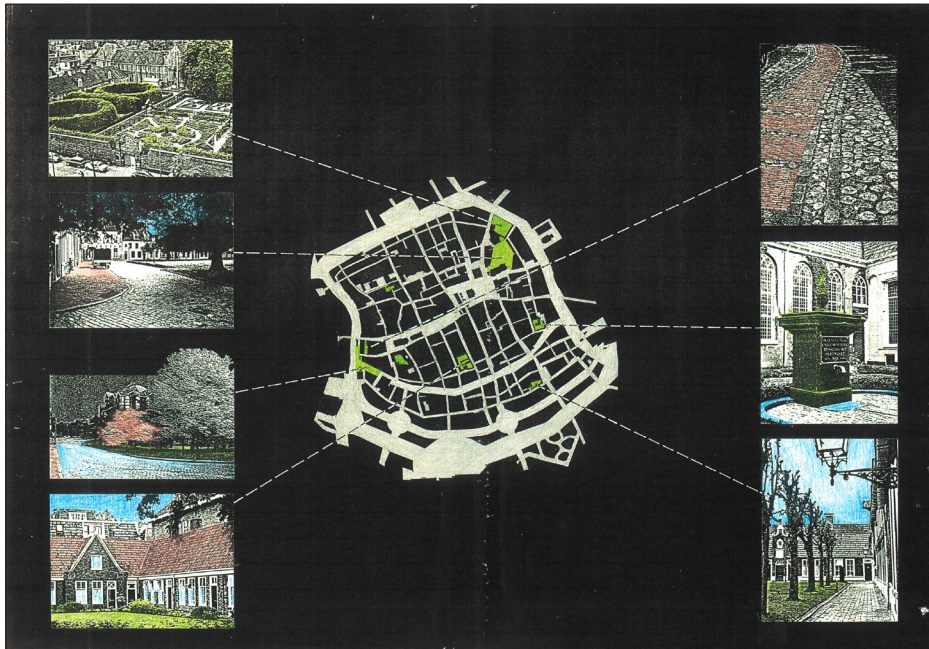
Daarnaast werden in het document keuzes gemaakt en voorstellen gedaan voor de volgende zeven thema's:

1. Parkeren en fietsenstallingen
2. Bestrating, zonering, profielen
3. Verlichting
4. Bomen en groenaanleg
5. Straatmeubilair
6. Terrassen en uitstallingen
7. Beeldende kunst

Samen vormen bovenstaande 3 + 7 voorwaarden de zogenaamde beheerste stad.

Bestrating

De stoepband-hoogte in de binnenstad is teruggebracht naar 4 cm. Dat heeft als belangrijk voordeel dat laad- en losverkeer gemakkelijk op het trottoir kan rijden, maar evenzo dat een afrit voor rolstoelen op een relatief smal trottoir makkelijk is te maken zonder een zware en ruimtevreemde inritconstructie.

Fotograaf: Christlan Richters

Binnenstad Beter – een breder verband en (nog) meer samenhang

Naast de constatering van eind jaren tachtig dat de openbare ruimte in verval aan het raken was en dat verwaarlozing optrad speelde er, zoals al kort aangestipt, meer in de Groningse binnenstad. Zo was er sprake van een kernwinkelapparaat dat geconcentreerd was op een te klein gebied (ondernemers investeerden vooral in de Herestraat) én te klein was voor de verzorgingsfunctie van de binnenstad. Het steeds groeiende verkeer vormde daarbij (opnieuw) een bedreiging voor de verblijfsfunctie. Een economische impuls voor de (binnen) stad was gewenst.

In diezelfde tijd werd ook geconstateerd dat de uitvoeringsprocessen Ruimte voor Ruimte en voor het (bredere) Plan van Aanpak Binnenstad teveel gescheiden van elkaar verliepen. Zowel ambtelijk als bestuurlijk vond er onvoldoende inhoudelijke afstemming plaats. Een integraal en breed gedragen verhaal voor alle deelprojecten bood uitkomst. Onder de vleugels van *Binnenstad Beter* werd alles samengebracht.

Binnenstad Beter werd een plan dat in samenhang zowel de kwaliteit van de openbare ruimte (Ruimte voor Ruimte), als de bereikbaarheid en de vitaliteit van het (winkel-) centrum moest verbeteren en waarborgen.

Drie thema's stonden centraal:

1. de verkeer- en vervoerstructuur
2. de detailhandelstructuur
3. de (her)inrichting van de openbare ruimte.

Door deze integrale benadering kon er onder meer een relatie worden gelegd tussen het gewenste karakter van straten in de binnenstad (fietsstraat/ov-straat/winkelstraat) en de regels voor herinrichting van de openbare ruimte. Voor Binnenstad Beter bestond een breed draagvlak. In maart 1993 stelde de gemeenteraad de nota Binnenstad Beter vast, samen met de nota Detailhandel.

Met de vaststelling van Binnenstad Beter en de Nota Detailhandel werd uitvoering gegeven aan ondermeer:

- Uitbreiding van het voetgangersgebied, wat feitelijk vooral neerkwam op beperking van het autogebruik, waardoor de aandacht veel meer kwam te liggen op het gebruik van de straten door langzaam verkeer
- Instelling van een laad- en losregime (venstertijden) tussen 05.00 – 11.00 uur en tussen 18.00 – 20.00 uur
- Het P&R systeem
- Realiseren van parkeervoorzieningen aan de rand van de binnenstad, ter compensatie van de vervallen parkeerplaatsen uit het openbaar gebied, als beginpunt van belangrijke looproutes naar het stadshart (zgn. entreegebieden Westerhaven, NS-station, Boterdiep en Damsterdiep).
- Verbetering leefmilieu en verblijfsklimaat (met name door reductie gemotoriseerd verkeer)
- Realiseren van ontwikkelingslocaties voor detailhandel (Westerhaven en Grote Markt Nz)
- Verbetering van de warenmarkt
- Vergroten van het winkelwandelgebied
- En een verdere uitwerking van het Masterplan Ruimte voor Ruimte én het bijbehorend Handboek Ruimte voor Ruimte.

Handboek Ruimte voor Ruimte

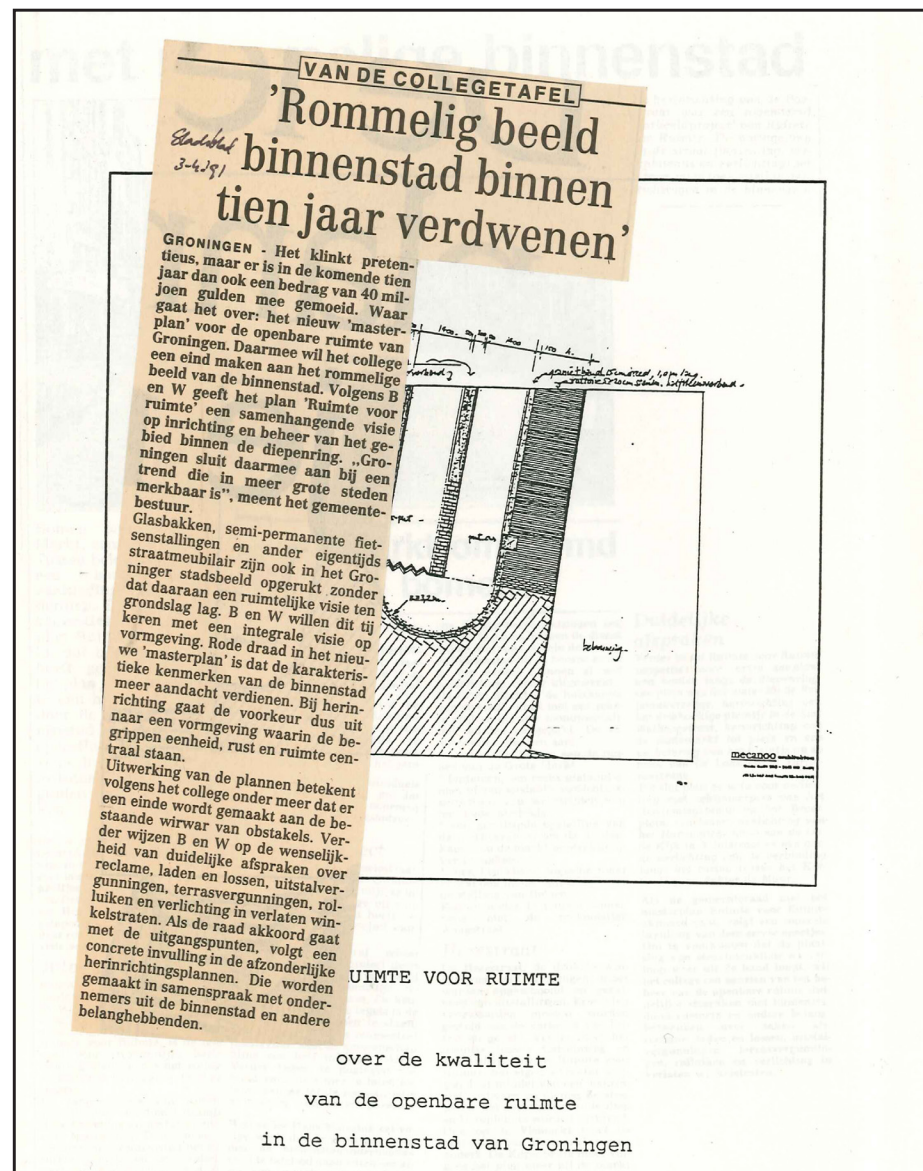
Daags na de vaststelling van Binnenstad Beter kreeg de herinrichting van de Binnenstad een vervolg. De schop ging de grond in op de Vismarkt. Kort daarna, 6 juli 1993, werd het Handboek Ruimte voor Ruimte vastgesteld. Het idee van een handboek kreeg daadwerkelijk vorm en betekenis. Het Handboek omvatte:

1. een voorstel voor kwaliteitsverbetering van gevels en buitenreclame: "Reclame in goede banen". Vanuit het idee weer nadruk te leggen op de etalage, het venster bij uitstek voor de ondernemer.
2. een voorstel om het beheer en toezicht beter te regelen: "Beter Beheer". Onderdeel hiervan vormde een nieuw terrassenbeleid. Concreet betekende dit een streven naar eenheid en kwaliteit. Het plastic straatmeubilair werd verbannen. Daarvoor in de plaats kwamen riet en rotan.
3. een voorstel voor de (straat)profielen voor de binnenstad
4. en tot slot een voorstel van Mecanoo voor het straatmeubilair dat de gemeente in de toekomst gaat gebruiken bij vervanging en aanvulling op het huidige meubilair. Het ging hierbij over van alles: plantenbakken, fietsenrekken, bushaltes met abri, vuilcontainers, openbare toiletten, stadsservicepunten, vlaggenmasten, haltepalen, bewegwijzering, stadsklokken en paaltjes/bollen. Voorzien van beelden en een tekstuele toelichting.

De regels in het handboek zijn tot stand gekomen in samenwerking met ondernemers en bewoners uit de verschillende straten van de binnenstad. Uit die discussie destijds is de huidige Groningen City Club (GCC) ontstaan.

De vier onderdelen droegen ieder bij aan de centrale doelstelling van Ruimte voor Ruimte: opschonen van de binnenstad en terugdringen van het privatiseren van de openbare ruimte. Concreet betekende dit nieuwe spelregels en richtlijnen voor voorwerpen en obstakels op straat (borden, palen, uitstalling, straatmeubilair), het toezien op vergunningen voor het tijdelijk gebruik van de openbare ruimte (terrassen, standplaatsen, warenmarkt, bouwactiviteiten) en het terugdringen van privégebruik van de straat (opslag, afvalcontainers, plaatsen van objecten). Hiermee werden vooral de verkeersveiligheid en de loopruimte voor voetgangers bevorderd. Vanuit het Binnenstad Beter-traject werd tegelijk meer ruimte gecreëerd voor de

middenstand door een substantiële uitbreiding van het winkelgebied. In een folder werden de nieuwe regels voor terrassen, reclame, uitstallingen en bedrijfsafval overzichtelijk uiteengezet.

2. Aanpassing en herijking

Aanpassingen op het Handboek

Bij de vaststelling van het Handboek Ruimte voor Ruimte zegde toenmalig wethouder Smink ook een evaluatie toe. In 1993 is dit ook meteen gebeurd voor het onderdeel 'Beter Beheer' en dat leidde tot enkele bijstellingen van de regels. Beknopt samengevat: bloemen en fruit mogen tot maximaal een halve meter uit de gevel worden gestald, en in voetgangersgebieden breder dan 7 meter mogen ook terrassen met een dichtheid 4 (tafel met vier stoelen). Het onderdeel 'Reclame in goede banen' is niet in deze evaluatie betrokken.

In de loop der jaren bleek er vaker aanleiding voor discussie. Geen fundamentele discussies over Ruimte voor Ruimte maar wel de wens tot kleine bijstellingen. De eerste keer na enerzijds opmerkingen vanuit de Groningen City Club en anderzijds de constatering dat de regelgeving niet meer aansloot op veranderende omstandigheden en wensen.

Het onderdeel Beter Beheer uit het Handboek werd daarom nogmaals tegen het licht gehouden. In maart 2000 werd de voorgestelde wijziging van Beter Beheer door de raad besproken en vastgesteld. Vanaf dat moment:

- werd een uitstalling/bord in de portieken bij wijze van proef voor een jaar toegestaan;
- werd voor terraseilanden de doorsnede van parasols gemaximeerd op 3,20 in plaats van 1,20 meter. De regels voor gevelterrassen bleven ongewijzigd;
- kwam er een overgangstermijn van 2 jaar voor opslag van terrassen waar een oplossing niet direct voorhanden was;
- werd de termijn voor feestverlichting met 2 weken verlengd;
- werd de wens voor feestverlichting in bomen vertaald in een proef met twinkerverlichting gedurende twee seizoenen aan het A-kerkhof Nz;
- kwam er een verplichting tot het plaatsen van een bouwschutting bij het verdwijnen van een pand in een straat door bijvoorbeeld brand.

Op de wijzigingen volgde een nieuwe folder met de regels voor terrassen, reclame, uitstallingen en bedrijfsafval.

Twee jaar later, in maart 2002, besloot de raad opnieuw tot een aantal aanpassingen op het (herziene) Handboek Ruimte voor Ruimte en tevens tot een herijking van het hele Ruimte voor Ruimte-beleid. De portieken in de binnenstad werden, mede n.a.v. de proef die goed was verlopen, vrijgegeven voor uitstallingen. Stoelen en tafels mochten ook een rotan 'look' (qua vormgeving en kleur, geldend voor de gehele stoel) hebben. En een grotere dichtheid aan stoelen op bepaalde terrastypen werd toegestaan. De verlichting in de bomen aan de noordzijde van A-kerkhof mocht nu, via een jaarlijkse vergunning, in de periode november tot januari twinkelen. Tot slot werd meer ruimte geboden voor het ophangen van spandoeken voor straatoverschrijdende en ideële activiteiten.

Ruimte voor Ruimte+, een herijking van het Handboek

De start van de in maart 2002 door de raad gewenste herijking is op 9 december 2002 gemaakt met een startbijeenkomst waarbij ruim 30 vertegenwoordigers van partijen in de binnenstad aanwezig waren. Gemeente, ondernemers, bewoners, adviesraden van ouderen en gehandicaptenbeleid e.a. hadden gezamenlijk de opdracht te komen tot een 'plus'-versie van Ruimte voor Ruimte. De projectgroep Ruimte voor Ruimte+ ging als werkcommissie de ideeën, wensen en behoeften onderzoeken en deed voorstellen voor aanvullend beleid. De projectgroep bestond uit 2 ambtenaren en 2 vertegenwoordigers van de GCC. Dit team koppelde terug aan een klankbordgroep.

In november 2003 werd Ruimte voor Ruimte+ vastgesteld door de Raad. Vanaf die tijd wordt er gewerkt met ontheffingen voor de opslag van terrassen in de openbare ruimte, is bescheiden reclame op feestverlichting toegestaan en werd een uitbreiding van twinkerverlichting binnen de diepenring mogelijk. Datzelfde gold voor creatieve lichtuitingen tot 50 cm uit de gevel, bijvoorbeeld in de Zwanestraat.

Een amendement en een motie werden tijdens de raadsvergadering ingediend en aangenomen. Het college werd verzocht:

- beoordelingen per straat, c.q. per geval te maken van de omvang van de terrassen;
- de invulling van de terrassen vrij te laten qua aantallen en afmetingen meubilair binnen de toegekende oppervlakte;
- verzonken grondankers voor parasollen op de terrassen toe te staan.

De binnenstad: huiskamer van onze stad

Bij het beheer van de binnenstad zijn RO/EZ, Milieudienst en politie in de loop der jaren nauw gaan samenwerken. Met de oprichting van het Huiskamerproject in 2001 en het Beheerteam Binnenstad konden kwesties die onderlinge afstemming en medewerking vereisten beter worden aangepakt. Het werd daarmee een belangrijk onderdeel van Ruimte voor Ruimte. Dit gebeurde onder de paraplu van het project Schoon, Heel en Veilig.

Er kwam een speciaal Huiskamerteam voor de binnenstad, dat de taak kreeg het zichtbaar schoonmaken en schoonhouden van de openbare ruimte tijdens winkelenstijden. Maar er ging bijvoorbeeld ook aandacht uit naar extra prullenbakken, het verwijderen van fietswrakken en afspraken met de marktkoopliden over marktafval.

Een ander uitgangspunt voor het Huiskamerproject was de nadruk op het principe van 'gelijk oversteken' vanuit het idee dat een aantrekkelijke binnenstad alleen ontstaat als iedereen meewerkt, overheid en burgers, ondernemers en bewoners. In het Programma Huiskamer 2009 is geconstateerd dat die gezamenlijke verantwoordelijkheid van bewoners, ondernemers, bezoekers en gemeente voor de binnenstad de komende jaren meer vorm zou moeten krijgen.

Thermometer beheer Binnenstad

De gemeente laat de waardering van gebruikers van de binnenstad jaarlijks monitoren. Onderzoeksbureau IntraVal meet de beleving op het gebied van de inrichting, de regelgeving, de handhaving en het toezicht. Aan gebruikers vragen zij een rapportcijfer te geven voor de algemene beleving van de binnenstad en stellen zij vragen over sfeer, veiligheid, gedrag, netheid, straataanzicht, beheer, verkeer en doorgang. In 2007 is deze zogenoemde *Thermometer Binnenstad Groningen* voor het tiende achtereenvolgende jaar uitgevoerd. Op 14 mei 2008 is een beheercongres georganiseerd waar is gediscussieerd over verschillende onderwerpen die betrekking hebben op de openbare ruimte en op het beheer van de binnenstad. Resultaten van dit congres zijn terug te lezen in een speciale uitgave van de thermometer Binnenstad Groningen genaamd 'Behoud het goede en werk aan vernieuwing'.

De resultaten tonen aan dat sinds de eerste meting in 1998 de waardering voor de Groningse binnenstad is toegenomen. Van een 7,1 in 1998 tot een 7,5 in 2007. Ook de scores voor sfeer- en veiligheidswaardering laten een positieve trend zien. De laatste jaren is wel een afvlakking van de positieve trend waar te nemen. De extra aandacht voor de binnenstad met onder andere het Huiskamerproject heeft een positief effect op de beoordeling van de binnenstad. Er is een afnemende waardering bij bewoners en bezoekers overdag op het punt van doorgang. Dit met name door de toenemende hinder die wordt ervaren door (hinderlijk) gestalde fietsen. De gegevens zijn van belang voor de inzet van het Beheerteam Binnenstad.

Hart in de Stad

Binnenstadsvisie Hart in de Stad uit 2003 zegt over het nieuwe stadshart dat in het voorgaande decennium is ontstaan:
De openbare ruimte van de binnenstad kan met recht als 'onderscheidend' worden aangemerkt en er is een eenduidig uitstallingen- en reclamebeleid ingevoerd. Naast veel waardering is er ook kritiek op de aanpak van Ruimte voor Ruimte. Met name gaat het daarbij om de aankleding van de openbare ruimte, het gemis aan plekken waar men even kan verblijven. Het opschonen van de ruimte is voor sommigen te ver gegaan, waarmee in delen van de binnenstad de verblijfsfunctie van de openbare ruimte te weinig ondersteund wordt. Het langduriger en intensiever gebruik van de openbare ruimte zal ook in de toekomst beheerinspanningen vergen teneinde een hoog kwaliteitsniveau van de binnenstad te kunnen handhaven.

Aanpassingen reclamenota's

De reclamenota is als onderdeel van het Handboek een aantal keren licht aangepast. Allereerst in 2002 en later nog eens in 2005 en 2008. Steeds ter vervanging van de eerdere versie. Het betrof vooral het opnemen van nieuwe vormen van reclame-uitingen. Uitgangspunt voor alle nota's bleef steeds verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en herkenbaarheid van onze stad.

Binnenstad Beter II

Aan de binnenstadsvisie Hart in de Stad werd een uitvoeringsprogramma gekoppeld (Binnenstad Beter II). Daarin werd bijvoorbeeld geconstateerd dat in het Masterplan Ruimte voor Ruimte van Mecanoo wel aandacht was besteed aan de rol die (kunst)licht zou kunnen vervullen bij de inrichting en sfeer van de binnenstad, maar dat er nog steeds vraag was naar meer sfeer. Dit was ook nadrukkelijk geuit in het eindadvies Ruimte voor Ruimte+. Ditzelfde gold ook voor de roep om meer groen in de binnenstad (project Stadsflora), de roep om betere en uitgebreidere zitvoorzieningen (project Stadscomfort) en de wens meer (openbare) sanitaire voorzieningen te realiseren. Voor 2004 werd voor het programma verder ook krediet aangevraagd voor een viertal andere projecten: Gol'n Raand, Quartier Latin, P&R terreinen en Stadsgangen (een van de vijf uitvoeringmaatregelen uit het eindadvies Ruimte voor Ruimte+)

Evaluatie proef uitstallingenbeleid

Per 1 maart 2004 is het uitstallingenbeleid voor een proefperiode aangepast. Buiten het kernwinkelgebied mochten bij wijze van experiment de winkels maximaal een halve meter op de stoep winkelwaren en reclame uitstallen. Eind 2004 is dit geëvalueerd door een speciaal samengestelde commissie. Deze oordeelde dat het experiment niet was geslaagd. Ondanks die teleurstelling werd de proef verlengd tot 31 december 2006 en later nogmaals tot 31 december 2007. In december 2007 werd een eindevaluatie verricht door een extern bureau. In totaal werden er 165 uitstallingen beoordeeld en 47 maal de straten. Uit de eindevaluatie kwam naar voren dat het ruimtebeslag van de uitstallingen zeer beperkt is en ook nauwelijks een belemmering vormt voor de doorstroming en toegankelijkheid. Besloten is toen het uitstallen van alleen koopwaar permanent toe te staan binnen een halve meter van de gevel, met uitzondering van het kernwinkelgebied* en de proef met betrekking tot reclame-uitingen te beëindigen. In het licht van vermindering regeldruk is ook besloten uitstallingen binnen 0.5 meter vanuit de gevel vrij te stellen van een vergunning en uitstallingen van koopwaren kleiner dan 1m² niet te belasten.

* Grote Markt (alle zijden), Herestraat, Guldenstraat, Waagstraat, Vismarkt Noordzijde, A-kerkhof Nz, Brugstraat, A-straat tot aan de Westersingel en de Westerkade (winkels Westerhaven).

Project Stadfiets

Het grote aantal geparkeerde fietsen in de binnenstad is in februari 2005 aanleiding geweest om het project (ook wel experiment) 'Stadfietsen' te starten. Doel was het fietsparkeren in de binnenstad beheersbaar te maken, nadat er een toename van conflicten werd geconstateerd tussen (doorgangruimte voor) voetgangers en fietsers.

De eerste maatregel betrof het plaatsen van ongeveer 1.500 extra fietsklemmen in 2005. Na onderzoek naar het fietsparkeergedrag werden er nog drie maatregelen getroffen:

- het gratis aanbieden van de bewaakte fietsenstallingen in de binnenstad;
- het neerleggen van rode lopers op plaatsen waar fietsen de doorgang voor voetgangers beperken;
- het plaatsen van spitsrekken: extra stallingscapaciteit op drukke momenten van de week.

Het experiment werd begeleid door gemeente, GCC, de Fietsersbond, de Regiopolitie, de Stichting Veiligheidszorg en Bewaakte Rijwielstallingen.

Uit een evaluatie van de maatregelen kwam naar voren dat er een toename was van het totale aantal gestalde fietsen in de binnenstad en een afname van het aantal los gestalde fietsen in de openbare ruimte. Het bleek dat fietsers de fietsklemmen hebben ontdekt; het aantal 'netjes' gestalde fietsen was toegenomen.

De maatregel van gratis bewaakte fietsenstallingen werd definitief. De rode lopers bleken aanvankelijk doeltreffend. De doorgang en veiligheid van de voetgangers in de openbare ruimte werd ermee gegarandeerd. Inmiddels is overigens waar te nemen dat fietsers steeds vaker hun fiets parkeren op de rode loper. N.a.v. de evaluatie is besloten het aantal rode loper-locaties niet uit te breiden. Wel zijn er, na de proef met de spitsrekken, op vier locaties definitieve rekken geplaatst. Op de overige locaties blijven de spitsrekken vooralsnog gehandhaafd.

3. Opnieuw een brede heroverweging?

De laatste jaren is opnieuw een aantal aanpassingen toegevoegd in het Handboek en werden kleine veranderingen aangebracht in de openbare ruimte van de binnenstad. Een mogelijk grootschaliger heroverweging van Ruimte voor Ruimte dient zich aan sinds de vaststelling van de laatste binnenstadsvisie *Binnenstad.nu*.

Binnenstad.nu

Bij de bespreking van de concept-binnenstadsvisie *Binnenstad.nu* in de raad (september 2008) is een motie aangenomen waarin werd uitgesproken Ruimte voor Ruimte te heroverwegen. Ook sprak de raad bij motie uit dat "de Binnenstad van Groningen in 2018 de meest toegankelijke van Nederland" zou moeten zijn. N.a.v. deze laatstgenoemde motie is de gemeente samen met een aantal bij dit thema betrokken partijen een Ontwikkelgroep Toegankelijke Binnenstad gestart. Deze groep stelt een visie op gevolgd door voorstellen voor maatregelen op korte termijn (1 jaar) en middellange termijn (5 jaar).

Herijking terrasbeleid

Bij de vaststelling van Ruimte voor Ruimte+, waarin de terrasregels werden aangevuld en verruimd, is een motie aangenomen. Deze motie bood de mogelijkheid te differentiëren in terrasregelgeving voor afzonderlijke locaties. De omzetting in beleid vond echter niet meteen plaats, maar gebeurde in juli 2009 alsnog via het collegevoorstel 'herijking terrasbeleid'.

De horecabranche had via het Horecaoverleg meermalen verzocht tot aanpassing van de bestaande regelgeving. De herijking is dan ook samen met de horecabranche ter hand genomen. Voor de gemeente was handhaafbaarheid een belangrijk criterium. In afwachting van een bredere heroverweging van Ruimte voor Ruimte is een aantal maatregelen vastgesteld die bijdragen aan de kwaliteit van een levendige binnenstad:

- het terrasseizoen is verruimd van 1 januari tot 31 december. In de periode 1 november – 1 maart zijn alleen gevelterrassen toegestaan; gedurende deze periode zal geen ontheffing worden gegeven voor opslag van terrasmeubilair in de openbare ruimte; is winterterras alleen mogelijk in de binnenstad (incl. beide zijden van de diepenring). Terrasverwarming is alleen in de winterperiode toegestaan in de vorm van meest energiezuinige

apparatuur.

- Meer variatie in terrasinulling is wenselijk. In eerste instantie is die variatie mogelijk op de locaties Poeleplein, Kattendiep, Grote Markt Z-W, Grote Markt Z-O, Vismarkt, Waagplein en Uurwerkersgang e.o. Andere locaties worden van geval tot geval beoordeeld door een in te stellen adviescommissie, bestaande uit Welstand, gemeente en Koninklijke Horeca Nederland.
- Het plaatsen van schotten blijft niet toegestaan. Dit aspect zou moeten meelopen in de brede heroverweging Ruimte voor Ruimte.
- De regels ten aanzien van opslag meubilair blijven ongewijzigd.
- Terrassen aan het water worden toegestaan gedurende de zomerperiode. Bijkomende voorwaarden: sluitingstijd 23.00 uur, inpandig opslaan meubilair verplicht, geen verwarming toegestaan, uitgiftepunt toegestaan en terras moet zichtbaar zijn vanuit het horecapand.
- In het winterseizoen 2008-2009 is een proef met rookvoorzieningen gehouden. Nu het terrasseizoen voor gevelterras wordt verlengd tot het gehele jaar bestaat de mogelijkheid terras uit te zetten en te serveren.

Opruwen ABC-klinker en een aangepaste steen

De binnenstad kleurde geel dankzij Binnenstad Beter en Ruimte voor Ruimte. Aan de gele stenen werden destijds specifieke eisen gesteld. Zo werden de klinkers vlak gestraat, zonder afgeschuinde rand (vellingkant) en zonder afstandhouders, dus zonder voeg. Daarmee werd een vlak aanzien gecreëerd, maar wel met een verminderde regenwaterafvoer tot gevolg. Die gladheid is nader bekeken. Hoewel het aantal geregistreerde ongelukken beperkt is besloot de raad in juli 2008 tot het opruwen van kruispunten en T-splitsingen. Een tevoren verwacht neveneffect van het opruwen is het optreden van kleurverschil met omringende bestrating. Ook heeft het college aangegeven te zoeken naar een alternatieve steensoort die, ter vervanging van de huidige, geleidelijk kon worden aangebracht volgens het regulier onderhoudsprogramma. In 2009 zijn inmiddels de Rode Weeshuisstraat en het Kwinkenplein voorzien van deze nieuwe, iets minder harde, gele ABC-steen.

Bomen in de Binnenstad

In 2009 is de binnenstad van Groningen voorzien van 50 extra bomen. Deze werden geplaatst ter versterking van het leefklimaat. De locatiekeuze ervan moest passen binnen de uitgangspunten van Ruimte voor Ruimte en de daarin geformuleerde kwaliteitseisen.

Overige recente veranderingen in de Binnenstad

Het legen van prullenbakken is arbeidsintensief en daardoor duur. Daarbij is er een toenemende druk waarneembaar op de openbare ruimte. In de jaren 2003-2004 zijn uitgebreide testen uitgevoerd met verschillende alternatieve prullenbaksystemen. Recentelijk is besloten 50 (van totaal 220) zogenaamde Bammens prullenbakken (40 liter) te vervangen door 23 *wasteliften* (500 liter) in het drukbezochtste gedeelte van het centrum.

Vanuit de Wet Gelijke Behandeling Chronisch Zieken en Gehandicapten (2003) is aanpassing vereist van bushaltes. Dit ter verbetering van de toegankelijkheid van bussen door het creëren van een vlakke instap. Om die reden zijn de laatste jaren o.a. de haltes aan het Zuiderdiep en Munnekeholm aangepast. Dat betekende in de praktijk ook een aanpassing van het wegprofiel wat ten koste gaat van de voorheen vlakke bestrating.

In 2002 werd een eerste zogenaamde urilift geplaatst op de hoek Oosterstraat / Grote Markt. Dit ter voorkoming van wildplassen in de binnenstad. De plaatsing is ondergronds, maar tijdens de avond- en nachtelijke uren komen deze liften bovengronds in het uitgaansgebied.

Medio 2008 besloot het college tot bijplaatsing van nog vier van deze voorzieningen in het uitgaansgebied.

De concept-Parkeernota geeft prioriteit aan fietsparkeren. Er zal voor de binnenstad een plan van aanpak worden opgezet, waarin naast uitbreiding van overdekte en bewaakte stalling ook ordening van stalling in de openbare ruimte wordt aangebracht. Daarbij is voorgesteld tevens aandacht te besteden aan handhaving met behulp van een wegsleepregeling van weesfietsen en wrakken.

Een aantal dagen per week wordt een deel van de openbare ruimte, met name de Grote Markt en Vismarkt gevuld met kramen. In 2009

is een Marktvisie vastgesteld op grond waarvan op beide pleinen een nieuwe opstelling wordt gerealiseerd. Ten aanzien van de marktopstelling en het marktgebruik zullen kwaliteitseisen worden geformuleerd die aansluiten bij Ruimte voor Ruimte (o.a. met betrekking tot terrasopstelling en meubilair op het marktterrein). Vanaf juni krijgt de Grote Markt een nieuwe indeling die tot stand is gekomen uit overleg tussen de Centrale Vereniging Ambulante Handel en de marktkooplieden.

In de raad is eind 2009 van gedachten gewisseld over de herziening van het vergunningenbeleid van evenementen in de openbare ruimte. In de uitwerking, aangestuurd vanuit de Milieudienst, wordt gezocht naar een goede balans tussen enerzijds een evenementenprogramma dat Groningen en zijn binnenstad bruisende en spraakmakend houdt. Anderzijds gaat de aandacht uit naar de belangen van bewoners en ondernemers die te maken hebben met aspecten als geluid, veiligheid en verplaatsingen van bijvoorbeeld de warenmarkt.

In het begin van Ruimte voor Ruimte werd er door de handhavers strak toegezien op de afgesproken regels. Door het versoepelen en aanpassen van regels werd het voor de handhavers in de loop der jaren soms minder duidelijk wat nu wel en niet mocht. Wat werd bijvoorbeeld precies verstaan onder rotan look? Er onstonden op die manier diverse beelden zowel bij ondernemers als bij handhavers. In juni 2009 is besloten om het aspect handhaving te herwaarderen door middel van het bundelen van krachten en taken. Alle toezichthoudende en handhavende taken in de openbare ruimte worden samengevoegd in een nieuwe vakdirectie van de Milieudienst. Onder de naam vakdirectie Stadstoezicht wordt een integrale handhaving nagestreefd onder aansturing van de gemeente. Dat betekent straks dat parkeerpolitie, gemeentelijke handhavers openbare ruimte, milieu-inspecteurs, milieuwachten en stadswachten gezamenlijk aan een leefbare, veilige en bereikbare stad werken.

Slotwoord

Hoewel gesteld kan worden dat er sinds de start van Ruimte voor Ruimte continu wijzigingen zijn doorgevoerd vraagt dit om een nuancering: discussie vond veelal plaats op onderdelen, het 'geheel' wordt juist gewaardeerd. Dat laten metingen uit de Thermometer Binnenstad Groningen ook zien. Een integraal concept zoals Ruimte voor Ruimte, heeft niet aan kracht ingeboet. De binnenstad is in 2005 ook niet voor niets uitgeroepen tot Beste Binnenstad. Wel heeft de binnenstad te maken met veranderingen. Bijvoorbeeld de grote toename van het aantal fietsen. Maar ook een forse toename van het aantal bezoekers. In vergelijking met 1999 is het bezoek aan de binnenstad fors toegenomen. Van 464.000 bezoekers per week toen naar 615.000 in 2009. De helft van die bezoekers komt van buiten de gemeente. In die zin is een overzichtelijke, klant- en ondernemersvriendelijke binnenstad misschien wel noodzakelijker dan ooit tevoren.

basisdocument **Ruimte voor Ruimte**,
samengesteld door:

Dienst RO/EZ

